

ВАЛЕНТИН Д. ИВАНОВ
ЗА КНИГИТЕ И ХОРАТА:
МАРЕСИЕВ, СЕВЕРСКИ, И
КРЪГОВЕТЕ НА ВРЕМЕТО

chitanka.info

Корените на най-добрата военна фантастика лесно могат да се проследят до по-големите сблъсъци от последните десетилетия. Робърт Хайнлайн използва опита си на морски офицер когато пише „Звездната пехота“, Джо Холдеман, който дори е раняван във Виетнам — във „Вечната война“. Олег Дивов не е воювал, но поне е служил и това си проличава в „Най-добрият екипаж в Слънчевата система“ („Лучший экипаж Солнечной“). Не съм сигурен какво използва Джон Скалзи, който в момента има репутацията на водещия автор в този поджанр, но той не е воювал и не е чудно, че неговите „войни“ ми изглеждат по-книжни от тези на предните трима.

Тази статия за авиацията няма нищо общо с фантастиката, освен че е плод на интереса ми към историята и може би донякъде обяснява защо алтернативната история е моят (най-)любим фантастичен поджанр. Публикувах я в блога си на 27.01.2013 година.

* * *

Баща ми имаше в библиотеката си няколко книги от онази военноисторическа поредица с червено-бели хартиени подвързии, наречена „Победа“. Помня, че най-напред се опитах да чета „Горящият сняг“ и „Тишина“ на Бондарев. Трябва да съм бил на десет-дванадесет години и не е изненадващо, че не ги намерих за особено интересни. Но един друг роман от същата поредица изгълтах почти мигновено. Той принадлежеше на Борис Полевой: „Повест за истинския човек“. В него се разказваше за Алексей Мересиев, съветски летец от Втората Световна война, който лети без крака. И не само лети, ами лети добре, защото дори сваля немски самолети.

Когато в училище ни дадоха „Повестта“ за лятно четене, вече я бях минал, а по-интересните части даже няколко пъти.

На челно място сред тях беше битката с „Фоке-Вулфите“, но имаше и други: героят, когато „воюва“ с плевелите (психологически много силна сцена), героят, когато си продава часовника за да купи храна от черноросаджиите (немислимо откровение за онова време, нали при социализма няма организирана престъпност!), бомбардировката, при която загиват другарите му, а той оцелява по случайност. Почти убягна от вниманието ми един дребен момент —

как приятели му дават изрезка от вестник, в която се разказва за царски офицер, който също е летял без крака. Наистина, само без един, а не без два, както Мересиев. По-късно в киното на Кърджали пуснаха филма по книгата, със съвсем младия Павел Кадочников в главната роля. Помня, че копието беше много надраскано, което само засилваше контраста на черно-белите кадри и правеше филма да изглежда почти като графика, нарисувана с въглен.

После ме взеха в казармата и докато служех ние се преместихме в друг град. Заминах да уча в София и книгата изчезна от ползрението ми.

Спомних си за нея по случайност, прочитайки някъде в безграничните простори на Интернет, че името на онзи, другият безног летец е Александър Северски. Станах от стола, направих три крачки до библиотеката си и извадих книгата му „Victory Through Air Power“ („Победа чрез въздушна мощ“). До тогава я притежавах и я бях чел без да знам, че единият му крак е бил отрязан до коляното. Моят екземпляр на „Victory...“ е напечатан във Великобритания и няма година, но съдейки по надписа с писалка на полето, книгата е закупена на 19.07.1943 година в Южна Африка, така че аз притежавам или първото издание или една от първите допечатки. Попаднах на нея случайно, в една антикварна книжарница в Шефилд, където бях на конференция по звездни купове в началото на август, 2008 година. Книжарницата беше затворена, но собственикът вършеше нещо и като му казах, че идвам от Чили, където книги на английски не се намират лесно, ме пусна да се поровя из лавиците. Сигурно не съжаляваше после, защото излязох с две чанти книги, които се наложи да нося в ръчния багаж. Само че хитреците от Бритиш Еървейс ме накараха да си претегля раницата и ме глобиха десет паунда, което беше само половината на истинския ми свръхбагаж. Служителят се смили като видя българския ми паспорт. Така безгрижно отлетях за Цюрих, без да подозирам с какво съм се снабдил. Там, на летището, се срещнахме с жената и децата и продължихме за Чили. Докато пътувахме, започнах да чета новите придобивки...

* * *

Наистина в „Повест за истинския човек“ не се споменава нито името, нито за кого е воювал безногия летец. Цитирам оригинала: „Порывшись в планшете, он вынул оттуда вырезку из какого-то журнала, совершенно истертую, расползшуюся на сгибах и бережно подклеенную к листу целлофана. В ней говорилось о летчике, который летал без ступни. Но ведь у него одна нога все-таки была здоровой. Потом, он не истребитель, он же летал на допотопном Фармане“.

Според Уикипедията на него, също както на Алексей Маресиев (така се казва прототипа на литературния герой Алексей Мересиев), му отрязват крака до под коляното. Той се връща в действащата армия и според различни оценки сваля между шест и тринадесет вражески самолета на немския фронт. Малко преди 1917 година е назначен за руски военен аташе в Съединените Щати, където остава след революцията.

Северски е забележителна личност. Емиграцията му започва с ресторантьорство, но постепенно той се връща към любимата си авиация и до 60-те години се занимава със строеж на самолети. Неговата фирма Seversky Aircraft, и нейната наследница Republic Aviation Corporation създават много забележителни самолети, сред които P-47 Thunderbolt, най-масовия (!) американски изстребител на Втората Световна Война.

Руснакът емигрант се изявява и като теоретик на военното дело. Книгата му, спомената по-нагоре, е бестселър, който четири седмици оглавява списъка от най-продавани книги на Ню Йорк Таймс и има тираж над пет милиона бройки. В нея Северски защитава ролята на военновъздушните сили в съвременната война. Макар да го отрича, според мен руснакът е идеен последовател на доктрината на италианския генерал Джулио Дуе (Giulio Douhet), който защитава тоталната въздушна война, чийто девиз е „бомбардировачът винаги ще достигне целта си“ (мой свободен превод на оригиналното: *the bomber will always get through*), както и на американския генерал Били Митчел (William Mitchell, на когото Северски посвещава книгата си). За разлика от тях той набляга на изстребителната авиация, а не на бомбардировачите. За отбелязване е, че техен виден съмишленик е не някой друг, а самият Херман Гьоринг, който претърпява поне два провала, опитвайки се да следва същите идеи на практика. Първият е, когато уговаря фюрера да задържи настъплението на немските танкове

към Дюнкерк за да остави на Луфтвафе унищожаването им. Англичаните се изтеглят, макар да изоставят почти цялата си техника. Вторият му опит е знаменитата Битка за Британия — периодът между юли и октомври 1940 година, когато Луфтвафе се опитва еднолично да се справи с Великобритания. Победата в тази битка обаче принадлежи на знаменития Хю Даудинг (Hugh Dowding), но това е друга история^[1].

Най-верните съвременни последователи на Дуге, Митчел и Северски са американските военновъздушни сили, които приложиха стратегията, с повече или по-малко успех, в Югославия и Ирак. Заслужава да се отбележи, че модерните високотехнологични оръжия правят идеите на теоретиците от миналия век много по-действени, поне когато се воюва срещу редовна армия (несиметричните противопоставяния на армия срещу партизани са отделна тема).

Книгата на Северски съдържа забележителни предвиждания за бъдещето на авиацията: динамичен контрол на направлението на полета, при който се променя посоката на тягата, за разлика от традиционния контрол с елерони и кормило (това е написано във времето когато витловата авиация е царица на небето!), използване на бронята като структурен елемент на самолета, масово въоръжаване на самолетите с ракети и други. Някои от тях са осъществени, например ракетите, както признава самият автор, вече са на въоръжение в съветските щурмови самолети от онова време.

Северски умира в Ню Йорк през 1974 година на 80-годишна възраст, а Маресиев — през 2001 година, в навечерието на 85-ия си рожден ден. И двамата се наслаждават на огромна популярност — за тях са снимани филми и са писани книги, те самите са оставили спомени и съчинения (след войната Маресиев става професионален историк). В Съветския Съюз дори е поставена опера за Маресиев, а Уолт Дисни филмира „Victory Through Air Power“. На името на Маресиев през 1974 година кръщават астероид. Смело може да се твърди, че двамата безкраки летци оставят следа след себе си.

* * *

Прочетох „Повест за истинския човек“ към края на 70-те години, а „Victory Through Air Power“ — близо четири десетилетия по-късно.

И двете книги ме впечатлиха: едната като дете, другата, като възрастен човек. На пръв погледна, връзката помежду им е невероятно съвпадение, но като се замисля, стигам до обратния извод. Човек изгражда навици и интереси още на десет години. И тези навици, които съм започнал да си създавам през далечната 1977 или 1978, или която и да е точно година, докато съм четял и съм бил впечатлен от човека, направил всичко възможно да полети без крака, са ме накарали четири десетилетия по-късно, в държава на хиляди километри, да посегна към другата книга.

Кой знае дали Марсиев е научил за Северски нещо повече, отколкото е било написано в онази изрезка, кой знае дали Северски е чул някога за Марсиев? Жизнените им пътища са много различни и не става дума само за политическите системи, в които живеят, а вероятно и за характерите им. Марсиев се жени, отглежда две деца, едното от които е инвалид от детска възраст. До последните си години се среща с публика. Северски е човек, който винаги става център на компанията и привлича вниманието на околните. Съпругата му е видна красавица, която — според вестниците от онова време, — тайно се научава да пилотира самолет, за да изненада приятно съпруга си (оригиналната вестникарска статия по този повод може да се прочете в Google Books). Освен всичко друго, Северски е пробивен и успешен предприемач, авиоинженер и авиоконструктор. До последните си дни той е съветник на Американските ВВС. И двамата са воювали за отечествата си, но подозирам, че преди всичко ги обединява любовта към небето. Както и Дъглас Бадер, Ханс Рудел, Генадий Белоусов и Захар Сорокин, а може би и други, които също са летели с протези.

Сигурно същите сантименти са водели и онзи чешки пилот, който след капитулацията на родината му отказва да се предаде, качва се на самолета си и отлита за Полша. Там също воюва срещу нацистите, докато и Полша капитулира. Той отново се качва на самолета си и сега отлита за Великобритания, където се сражава в редовете на полска част, докато не изчезва при поредната мисия, ставайки рекордьор на Кралските военновъздушни сили по брой свалени вражески самолети, според неофициалната статистика. Но и това е друга история.

* * *

От известно време нося със себе си книжката на Северски. Кръгът, или по-скоро обръчът на времето намира да се затвори и тайно подбутва пръстите ми към клавиатурата. Днес се предадох, преборих дрямката, която иначе завладява нощните ми смени на Паранал, и запоих двата края, доколкото можах.

19/20.12.2012, ЕСО, Паранал, Чили

[1] Повече подробности за Битката за Британия може да се намерят в забележителното популярно историческо съчинение „Изстребител. Истинската история на Битката за Британия“ (Fighter. The True Story of the Battle of Britain; публикувано за пръв път през 1977 година) на Лен Дейтън (Len Deighton), когото споменах по-рано по повод на алтернативно-историческия му роман „SS GB“. — Б.а. ↑

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.